

**ВП «МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»**

Факультет менеджменту і бізнесу

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

ІНФОРМАЦІЙНА ЕВРИСТИКА

**Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»**

МИКОЛАЇВ – 2021

Інформаційна евристика: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». – Миколаїв: ВП «МФ КНУКіМ», 2021. 10 с.

Розробник: Сидоренко А. І., к.п.н., доцент

Наведено завдання з самостійної роботи та список рекомендованої літератури для студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензенти:

Кандидат наук із соц. комунікацій, директор наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова Костирко Т. М.

Розглянуто і схвалено рішенням кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Інформаційна евристика» – надання студентам необхідних теоретичних знань та практичних навичок щодо різних видів, процесів інформаційного пошуку інформації, освоїти методи пошуку, відбору і використання інформації в області соціальних і гуманітарних наук та ознайомити студентів з особливостями складання і функціонування інформації як соціокультурного феномену, закономірності формування системи джерел інформації в області соціальних і гуманітарних наук, особливості виявлення і використання інформації в ході наукового дослідження.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити об'єкт, предмет, структуру, міждисциплінарні зв'язки дисципліни «Інформаційна евристика»;
- ознайомити студентів з понятійним апаратом дисципліни;
- сформувати цілісне розуміння закономірностей і особливостей інформаційних процесів в сучасному суспільстві, що дозволяють орієнтуватися в інформаційному просторі при вирішенні конкретних навчальних і науково-дослідних завдань;
- ознайомлення з ефективними стратегіями пошуку інформації в доступній студенту системі джерел інформації;

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика інформаційного пошуку.

студент повинен знати:

- понятійно-термінологічну базу курсу;
- види інформаційного пошуку;
- етапи інформаційного пошуку;
- Інтернет-пошукові системи;
- закономірності і особливості інформаційних процесів в сучасному суспільстві;
- ефективні стратегії пошуку інформації;
- прийоми роботи з джерелами бібліографічної інформації;
- методи аналізу первинної інформації.

уміти:

- здійснювати аналіз та оцінку інформації про документ, виходячи з можливостей оперування відомостями про документ;
- використовувати прийоми роботи з джерелами бібліографічної інформації, їх комплексами, що володіють особливостями походження і фіксації відомостей в них;
- використовувати різні види інформаційного пошуку;
- орієнтуватися в інформаційному просторі при вирішенні конкретних навчальних і науково-дослідних завдань;

- аналізувати та оцінювати інформацію про документ;
- володіти технікою збору даних для наукового дослідження;
- використовувати комп'ютерні технології у проведенні досліджень у книгознавчій, бібліотечнознавчій сфері
- здійснювати пошук по різних видам сучасних ІПС.

мати навички:

- бібліографічного, документального фактографічного пошуку інформації
- пошуку інформації в базі даних «Україніка наукова» (простий та розширений пошук);
- тематичного, іменного, інтуїтивного пошуку.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу інтегрується на системі професійних знань з дисциплін «Аналітико-синтетичне опрацювання документів», «Інформаційно-пошукові системи», «Бібліографознавство та бібліографічна діяльність», «Інформаційні технології, системи та мережі» тощо.

ТЕМИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1.1. Вступна лекція

Теоретичні питання

1. Що вивчає дисципліна «Інформаційна евристика»?
2. Сформулюйте мету навчальної дисципліни «Інформаційна евристика»?
3. У чому полягають завдання дисципліни «Інформаційна евристика»?
4. Як знання курсу «Інформаційна евристика» використовуються працівниками бібліотек?

Практичні завдання

Підготуйте наукове повідомлення на тему: «Інформаційна евристика в системі багаторівневої університетської освіти».

Література: 1,9,11,17,18,33

Тема 1.2. Інформація і суспільство

Теоретичні питання

1. Визначення поняття «інформаційне суспільство».
2. Соціокультурні аспекти інформаційних концепцій суспільства.
3. Значення схеми К. Шеннона.
4. Охарактеризуйте термін «інфраструктура інформаційного ринку».
5. Назвіть декілька позитивних і негативних рис інформаційного суспільства.

Практичні завдання

Обґрунтуйте, як завдання інформаційної евристики пов'язані з формуванням і розвитком інформаційного суспільства.

Література: 3,8,28

Тема 1.3. Теоретичні основи дослідженні інформаційної евристики

Теоретичні питання

1. Характеристика підходу до евристики як своєрідного міждисциплінарного методу.
2. Назвіть науковців, що в своїх працях розглядали термін «евристика» та їх погляди (не менше 3-х науковців).
3. Назвіть і охарактеризуйте правила евристики.
4. Взаємозв'язок понять «евристика» та «пошук».
5. Характеристика новітнього етапу в аналітичній історії терміна «евристика» (за Д. Канеманом).

Практичні завдання

Проаналізувати розуміння евристики у культурології, бібліографії, інформатиці, педагогіці.

Література: 8,9,10,11,19,24,25,26,27,31,32

Тема 2.1. Сучасний інформаційний простір та його інститути

Теоретичні питання

1. Інформаційний простір: визначення поняття.
2. Реляційна теорія інформаційного простору.
3. Основні компоненти інформаційного простору.
4. Основні характеристики інформаційного простору.
5. Охарактеризуйте новітні електронні засоби масової інформації.
6. Дайте визначення терміну «Інтернет-евристика».

Практичні завдання

1. Проаналізувати правові методи інформаційного простору (інформаційне законодавство, міжнародні угоди, інші національні та правові акти).

Література: 2,12,22,33,40,43

Тема 2.2. Інформаційні ресурси та особливості їх життєвого циклу

Теоретичні питання

1. Що означає термін «ресурси». Які бувають ресурси?
2. Що таке інформаційні ресурси?
3. Якими особливостями характеризуються інформаційні ресурси у порівнянні з іншими?
4. Види інформаційних ресурсів.
5. Чому інформаційні ресурси відносять до числа стратегічних?

6. Інформаційний ринок: поняття, характеристика. Яким чином він може розвиватися?

Практичні завдання

Що відноситься до числа інформаційних послуг? Придумайте новий вид інформаційної послуги.

Література: 2,4,13,14,37,40,41,43

Тема 2.3. Види інформаційного пошуку

Теоретичні питання

1. Визначення поняття «інформаційний пошук».
2. Назвіть і охарактеризуйте етапи пошуку інформації.
3. Види інформаційного пошуку.
4. Мета інформаційного пошуку.
5. Які методи пошуку використовує бібліографічна евристика?
6. Види інтуїтивного методу пошуку.

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте суцільний метод пошуку (з прикладом).
2. Охарактеризуйте типологічний (рецептурний) метод пошуку. Наведіть приклад.

Література: 1-4,12,13,15,16,17,21,22,29,37,44, електронні ресурси Інтернет

Тема 3.1. Інформаційні потреби та їх вплив на реалізацію інформаційного пошуку

Теоретичні питання

1. Абсолютні і вторинні комунікаційні потреби соціуму.
2. Професійні інформаційні потреби.
3. Інформаційний пошук як чинник документної евристики.

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте різновиди інформаційного пошуку (за О. А. Гречихіним) з прикладами.

Література: 1-4,12,13,15,16,17,21,22,29,37,44, електронні ресурси Інтернет

Тема 3.2. Видовий поділ документної евристики: об'єктно-інституційно-галузевий підхід

Теоретичні питання

1. Досвід бібліографічної розробки інформаційного пошуку.
2. Внесок М. Ю. Ульяновського, О. Г. Фоміна, М. П. Ковальського, П.Н. Беркова у розроблення методики бібліографічного пошуку.

Практичні завдання

Охарактеризуйте мету, цілі, види та форму подання патентного пошуку.

Література: 1-4,12,13,15,16,17,21,22,29,37,44, електронні ресурси Інтернет

Тема 4.1. Інформаційно-пошукові системи в забезпеченні доступу до документів

Теоретичні питання

1. Дайте визначення поняттю «мета-пошукова система».
2. Назвіть види метапошукових систем та коротко охарактеризуйте їх.
3. З чого складаються пошукові системи?
4. Опишіть етапи пошуку інформації в Інтернеті.

Практичні завдання

1. Назвіть і охарактеризуйте найбільші онлайн енциклопедії.
 2. Для чого призначений пошуковий індекс і пошуковий каталог.
- Література:* 1-4,12,13,15,16,17,21,22,29,37,44, електронні ресурси Інтернет

Тема 4.2. Прикладні аспекти реалізації парадигми розвитку документної евристики в документно-комунікаційній системі суспільства

Теоретичні питання

1. Назвіть і охарактеризуйте вміння бібліотекарів створювати ПОД.
2. Охарактеризуйте вміння інформаційних працівників здійснювати інформаційний пошук.

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте музеї як посередників комунікаційного процесу. Як здійснюється пошук за музейними ППС?
 2. Здійсніть пошук інформації (за тематикою, наданою викладачем) за: ДАМО: путівник. Миколаїв, 2014. 1144с.
- Література:* 1-4,12,13,15,16,17,21,22,29,37,44, електронні ресурси Інтернет

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Берков П. Н. Библиографическая эвристика (К теории и методике библиографических разысканий) / П. Н. Берков. Москва: Изд-во Всесоюз. книж. палаты, 1960. 173 с.
2. Берестова Т. Ф. Поисковые инструменты библиотеки. Библиография. 2006. № 6. С. 18–30.
3. Борщев В. Б. Интернет и информационная среда. Науч.-техн. информация. 2009. № 2. С. 1–14.
4. Воротняк І. Інформаційна евристика: проблеми і перспективи вивчення стародавньої і середньовічної історії за допомогою Інтернет-ресурсів / І. Воротняк // Питання стародавньої та середньовічної історії,

- археології й етнології. 2011. Т. 1. С. 103-124. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pssiae_2011_1_11.
5. Вилегжаніна Т. І., Збанацька О. М. Інформаційно-пошуковий тезаурус. Донецьк : Альфа–Прес, 2004. 1103 с.
 6. Вилегжаніна Т. І., Збанацька О. М. Інформаційно-пошуковий тезаурус НПБУ. Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. парлам. б-ка України. URL: <http://ube.nplu.org/article/Інформаційно-пошуковий%20тезаурус%20>.
 7. Галеева И. С. Интернет как инструмент библиографического поиска / И. С. Галеева; [науч. ред. М. И. Вершинин]. Санкт-Петербург: Профессия, 2007. 248с. (Серия “Библиотека”).
 8. Гордукалова Г. Ф. Анализ информации: методы, технология, организация. Санкт-Петербург : Профессия, 2009. 508 с.
 9. Гречихин А. А. Библиографическая эвристика: История, теория и методика информационного поиска: конспект лекций. Москва, 1984. 84с.
 10. Гулішевська М. Г. Історико-критичний аналіз поняття евристика. Сучасні інформ. технології та інновац. методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2013. Вип. 36. С. 244–248.
 11. Женченко М. Загальна і спеціальна бібліографія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Київ: Жнець, 2011. 255с.
 12. Использование новых информационных технологий в библиотеке: поиск в Интернете : метод. пособ. / сост. И. Э. Рикун; М-во культуры и туризма Украины, Одесская нац. науч. б-ка имени М. Горького. Одесса, 2011. 184 с.
 13. Кутовенко А. Профессиональный поиск в Интернете: [науч. пособ.] Санкт-Петербург : Питер, 2011. URL: <http://flibusta.site/b/360777/read>.
 14. Сєдих В. В. Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи : навч. посіб. / В. В. Сєдих, Г. П. Терентьєва, В. К. Удалова; Міністерство культури і мистецтв України, Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2003. 192 с. (Культура та освіта).
 15. Сляднева Н. А. Библиографическая эвристика художественной литературы и литературоведения : учеб. пособие. Москва, 1987. 96 с.
 16. Соколов А. В. Автоматизация библиографического поиска. Москва : Книга, 1981. 166 с.
 17. Хорхордина Т. И., Попов А. В. Архивная эвристика : учебник. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Издат. центр Рос. гос. гуманитар. ун-та, 2015. 293 с.
 18. Швецова-Водка Г. М. Загальне бібліографознавство : навч.-метод. посібник. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : Кондор, 2018. 204 с.
 19. Швецова-Водка Г. М. Теорія, історія, організація та методика бібліографії : вибр. пр. Рівне : Дятлик М. С., 2011. 495 с.

20. Швецова-Водка Г. М. Українська метабібліографія. Вісник ОНУ. Сер.: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. 2017. Т. 22. Вип. 1. С. 175–185.

ДОПОМІЖНА

21. Багрій І. І. Робота з персоналіями при тематичному пошуку в ЕК НБУВ / І. І. Багрій, Л. В. Головіна, Н. І. Куценко // Наукові праці НБУВ: Бібліотека. Наука. Культура. Інформація / НАН України, НБУВ ; Асоціація б-к України ; [редкол.: О. С. Онищенко та ін.]. Київ : [б. в.], 1998. Вип. 1. С. 345–352.
22. Борисов К. А. Перспективная модель библиографического поиска в Интернете. URL: <https://dlib.eastview.com/browse/doc/21615020>.
23. Брайчевський С. М., Ланде Д. В Концепція анотованого пошуку. URL: <http://dwl.kiev.ua/art/ann/index.html>.
24. Васильєв О. Система пошуку наукової інформації (Огляд) / О. Васильєв, В. Чьоч. Бібліотечна планета. 2009. № 2 (44). С.11-16.
25. Збанацька О.М. Бібліографічна евристика: термінологічний аспект. Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. : Одеса, 10–12 верес. 2015 р. Одеса, 2015. С. 130–134.
26. Збанацька О. М. Документна евристика в системі управління знаннями. Бібл. вісн. 2018. № 6. С. 3–6.
27. Збанацька О. Евристика в науковому студіюванні: зміст та особливості викладання дисципліни. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжнар. наук. конф. (23–24листоп. 2017 р.). Харків : ХДАК, 2017. С. 217–219.
28. Збанацька О. М. Інформаційний пошук за стандартами інформаційної сфери: термінологічний аспект. Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. Вип. 48. С. 45–63.
29. Збанацька О. М. Класифікаційні таблиці, рубрикатори, класифікатори як засоби створення пошукового образу документа. Термінологія документознавства та суміжних галузей : зб. наук. пр. Київ, 2014. Вип. 8. С. 142–148.
30. Збанацька О. М. Розкриття змісту архівних документів: тезаурусний підхід / О. М. Збанацька // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2018. № 4. С. 52–64.
31. Збанацька О. М. Формування наукових поглядів на евристику. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2018. № 2. С. 30–39.
32. Карпов В. В., Збанацька О. М., Денисюк Ж. З. Музейна евристика: теоретичні основи та практична реалізація. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2017. № 1. С. 19–25.
33. Столяров Ю.Н. Документный ресурс: практич. пособие. М.,2001.152 с.
34. Сукиасян Э. Р. Интеллектуальный информационный поиск. Науч. и техн. б-ки. 2011. № 9. С. 71–78.

35. Тодорова Є. М. Бібліографічна евристика як наукова та навчальна дисципліна в системі спеціальної підготовки фахівців документно-інформаційної сфери. Вісн. ХДАК. 2013. Спецвип. 40. С. 171–179.
36. Яковлева, Ю. Сканований каталог дисертацій на сайті Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського. Вісн. Кн. палати. 2011. №9. С. 25-27.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

37. Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова» [Електронний ресурс] : [офіц. сайт]. URL: <http://www.ukrbook.net>.
38. Державний комітет архівів України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/CD/ArchUkr/dovidnyk>
39. Державні та міжнародні системи науково-технічної інформації [Електронний ресурс]. URL : <http://lencyka.ru>
40. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ [Електронний ресурс] : [офіц. сайт]. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
41. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [Електронний ресурс]: [офіц. сайт]. URL: <http://www.nplu.org>.
42. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства [Електронний ресурс] : [офіц. сайт]. URL: <http://undiasd.archives.gov.ua>.
43. Український інститут науково-технічної і економічної інформації [Електронний ресурс]. URL : <http://www.wikipedia.org>.
44. Інформаційно-пошукова система «Універсальна десяткова класифікація» UkrUDC – dthcsz 1.02 (A2001 – b5) [Електронний ресурс] .- Електронні таблиці УДК (32 Мб) .- К.: Фраксім, 2000 .- CD-ROM (MS Windows '98 54 Mb).